

Csige Zoltán:

Esély a tárgyalásos rendezésre vagy újabb kudarcra ítélt kezdeményezés? - az egyoldalú lépések politikájának felülvizsgálata Izraelben

2003 decemberében Ariel Saron izraeli miniszterelnök meghirdette az egyoldalú lépések politikáját és a gázai zsidó telepek felszámolását. Az ún. elszakadási terv végrehajtásától sokan azt várták, hogy a palesztin-izraeli kapcsolatok elmozdulnak a holtpontról, azonban a remélt kedvező fordulat nem következett be. Ehud Olmert jelenlegi izraeli kormányfő bizonyos nyilatkozatai alapján úgy tűnik, elérkezett az idő a saroni politika felülvizsgálatára.

A tanulmány elsősorban Olmert Szde bokeri beszédének és az azt követő diplomáciai események fényében arra keresi a választ, hogy milyen okok vezettek a kormányzati megközelítés módosulásához. Áttekinti az elszakadási terv kialakításában szerepet játszó megfontolásokat, illetve megkísérli bemutatni, hogy a tervhez fűzött várakozások mennyiben bizonyultak helytállóknak.

Ehud Olmert, izraeli kormányfő 2006. november 27-én, az izraeli-palesztin tűzszünet életbe lépésének másnapján nagy horderejűnek szánt ajánlatot tett a palesztin népnek.¹ Szde Bokerben, David Ben-Gurion egykori miniszterelnök sírjánál tartott ünnepi beszédében Olmert kifejtette, hogy ha feláll egy új palesztin kormány, amely elfogadja a kvartett által kidolgozott elveket, továbbá végrehajtja az útitervet (Road Map),² és szabadon bocsátja az elrabolt Gilád

* Csige Zoltán jogász, 2003-ban végzett az ELTE-ÁJK-n, jelenleg ugyanitt harmadéves PhD-hallgató. Kutatási területe az arab-izraeli konfliktus, szűkebb értelemben pedig az oslói folyamat nemzetközi jogi vonatkozású kérdései.

¹ *Ehud Olmert's speech at a memorial service for Ben Gurion.* Haaretz.com, 2006. november 27. <http://www.haaretz.com/hasen/spages/793308.html> (Internetről letöltve: 2006. november 30.)

² A Road Map az Egyesült Államok, az Európai Unió, az ENSZ, illetve Oroszország által készített közös javaslat a palesztin-izraeli konfliktus megoldására, melyben a nemzetközi közösség említett szereplői (közkeletű elnevezéssel a kvartett) elkötelezték magukat a palesztin állam létrehozása mellett. Az útiterv végrehajtása az eredeti elképzelések szerint három szakaszban valósult volna meg, amelynek utolsó fázisában nemzetközi közreműködéssel megszületett volna az ENSZ BT vonatkozó határozatain alapuló végleges megállapodás, mely a palesztin-izraeli konfliktus végét jelentette volna. Az eredeti elképzelések szerint a Road Map célkitűzéseinek 2005-ig kellett volna megvalósulniuk, azonban a nemzetközi közösség a határidő lejárta után is az útitervet tekinti a konfliktus megoldására vonatkozó irányadó javaslatnak. *A Performance-Based Road Map to a Permanent Two-State Solution*

Salit tizedest, akkor Izrael felszabadítja a befagyasztott forrásokat, enyhíti a közlekedési korlátozásokat, és hajlandó elengedni a hosszabb időre bebörtönzött foglyokat is. Mindez önmagában még nem jelentett különösebb újdonságot, hiszen e lépések nagy részének megtételét a zsidó állam már korábban kilátásba helyezte, ugyanakkor jelentős fordulatként volt értékelhető a kormányfő ama ígérete, hogy a fenti előfeltételek megvalósulása esetén haladéktalanul intézkedni fog a „tényleges, nyitott, hiteles és komoly párbeszéd” megkezdése érdekében. Más szóval, Izrael az évek óta követett egyoldalú lépések politikája, az ún. „elszakadási”, illetve „átszervezési” terv folytatása helyett ismét fontolóra vette a tárgyalásokhoz való visszatérés lehetőségét.

Az izraeli kormányfő legutóbbi megnyilatkozásaiban még hangsúlyosabban jelent meg az unilateralizmus kritikája. A kínai hírügynökségnek adott interjújában például Olmert a 2005-ös gázai, illetve a 2000-es libanoni kivonulást egyértelmű kudarcnak minősítve kifejtette, hogy „a mostani körülmények között sokkal célszerűbb lenne a kétállamos megoldást tárgyalások útján elérni, semmint egyoldalú visszavonulással.”³ Ezek a szemléletváltozástól tanúszkodó megnyilvánulások jelentős fejleményként értékelhetők; még akkor is, ha a palesztin-izraeli viszonyban azóta sem történt diplomáciai áttörés, sőt, egyes területeken az ellentétek tovább éleződtek.

Jelen írásomban a kormányzati megközelítés módosulásának feltételezhető okaival foglalkozom. Tanulmányom megírását az ebbe különösen indokoltá, hogy a hazai szakirodalomban még nem jelent meg olyan átfogó elemzés, amely a palesztin-izraeli dialógus újraéledésének lehetőségét magában hordozó „Szde bokeri-javaslat” foglalkozott volna.

A minél teljesebb kép kialakítása érdekében szükségesnek láttam, hogy áttekintsem azokat a megfontolásokat, amelyek az elszakadási terv elfogadásához vezettek. Ismertetem továbbá az egyoldalúság politikájának kudarcként értékelésében szerepet játszó kül- és belpolitikai tényezőket, valamint azokat a kezdeti kormányzati lépéseket, melyek az unilateralizmus felülvizsgálatának jegyében születtek meg. Vizsgálódásom elsősorban az elszakadási terv „hivatalos” ismertetésétől – azaz 2003 decemberétől-2006 végéig terjedő időszakot érinti, azonban hangsúlyozni szeretném, hogy bár az időbeli cezúrát az elképzelés

---

to the Israeli-Palestinian Conflict. US Department of State, Press Statement, Office of the Spokesman, 2003. április 30. <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2003/20062.htm> (Internetről letöltve: 2007. március 7.).

³ Olmert 2007. január 5-én adott interjúja a Xinhua kínai hírügynökségnek. *Israeli PM: two-state solution should be achieved through negotiation* Xinhua Online, China View, 2007. január 6. http://news.xinhuanet.com/english/2007-01/06/content_5571380.htm. (Internetről letöltve: 2007. január 11.) Idézi még Aluf Benn: *PM: Unilateralism has been a failure.* Haaretz.com 2007. január 9. <http://www.haaretz.com/hasen/spages/811045.html> (Internetről letöltve: 2007. január 11.).

kormányzati átértékelése indokolta, az egyoldalú lépések korszakának lezárulását egyelőre csak valószínűsíteni lehet.

Szeperáció és unilateralizmus

Az elszakadási tervet Ariel Saron miniszterelnök 2003. december 18-án egy herzliai konferencián ismertette először.⁴ Az elképzelés kialakításában biztonsági, demográfiai megfontolások, valamint külpolitikai törekvések játszottak szerepet. A terv két, egymáshoz szorosan kapcsolódó fogalomra, az elkülönülésre, valamint az egyoldalúságra épült, kiindulópontja pedig az a feltételezés volt, hogy tartós rendezés csak a biztonsági kockázatok minimalizálása esetén képzelhető el, azaz a békéhez először a terrorfenyegetést kell megszüntetni.

Az elszakadási terv logikája szerint a kockázatot jelentő helyzetek kialakulását a palesztin és a zsidó lakosság elkülönítésével kell megelőzni. Ez az elképzelés – és tulajdonképpen a biztonsági kerítés ötlete is – még a kilencvenes évek elején, Jichak Rabin miniszterelnöksége alatt született.⁵ A „jó kerítés egyenlő jó szomszédság elve” röviddel az Oslói Egyezmény megkötése után, az ún. Salal-bizottság jelentésében megjelent, de Jeruzsálem⁶ eleinte tartózkodott alkalmazásától, mivel bízott abban, hogy mérséklődni fognak a zsidó állam elleni támadások. A merényletek folytatódása miatt azonban Rabin végül arra a meggyőződésre jutott, hogy a terrorakciókat fizikai akadályok létrehozásával kell megakadályozni, ezért 1994-ben elrendelte egy kerítés felépítését a Gázai-övezet körül, amit később, a második intifáda kitörését követően felújítottak és megerősítettek. A kerítés roppant

⁴ A tervet angol kifejezéssel Disengagement Plan-nek, az ivritben Tochnit habitnatkut-nak (תוכנית ההתנתקות) hívják, esetenként Saron-tervként említik. A kifejezést magyarul szétválasztási tervként is szokták fordítani, én azonban a szakirodalomban általánosan elfogadott „elszakadási terv” terminust használom. *Israel's Disengagement Plan: Selected Documents.* Israel Ministry of Foreign Affairs, <http://www.mfa.gov.il/MFA/Peace+Process/Guide+to+the+Peace+Process/Israeli+Disengagement+Plan+20-Jan-2005.htm> (Internetről letöltve: 2006. október 17.)

⁵ Noha a szeperáció gondolata már egészen korán megjelent a Palesztina jövőjéről alkotott elképzelésekben – így például a radikális cionizmus atyjának, Zeev Zsobotinszkiné a munkáiban, továbbá a Peel-bizottság 1937-es felosztási tervében, illetve a nyolcvanas évek végén, a Samír kormány idején – jelenlegi tartalma a Rabin-érában alakult ki. Zsobotinszky „Vasfalról” szóló írását lásd: Ze'ev Zobotinsky: *The Iron Wall.* The Jewish Herald, 1937. november 26. <http://www.jabotinsky.org/Jaboworld/docs/Iron%20Wall.doc> (Internetről letöltve: 2007. március 5.)

⁶ Jelen dolgozatomban Jeruzsálemet gyakran a zsidó állam, illetve az izraeli kormányzati politika szinonimájaként használom, ezzel azonban nem szándékozom állást foglalni Izrael fővárosa kérdésében. A város egymással versengő nemzeti követelések tárgya: egy 1980-as alaptörvény szerint Jeruzsálem Izrael örök és oszthatatlan fővárosa, de a nemzetközi közösség nem ismeri el a zsidó állam szuverenitását. (Kelet-Jeruzsálemet az államok többsége megszállt területnek tartja, Nyugat-Jeruzsálem vonatkozásában viszont *de facto* elfogadják Izrael fennhatóságát. A külképviseletek zöme mindenesetre továbbra is Tel Avivban működik.) A témáról bővebben lásd. Schweitzer András: *Az átalakuló Izrael/Palesztina konfliktus és a Jeruzsálem-kérdés.* PhD-értekezés. http://www.lib.uni-corvinus.hu/phd/schweitzer_andras.pdf (Internetről letöltve: 2007. január 26.)

hatékonyak bizonyult: felépítése óta az övezetből egyetlen öngyilkos terrorista sem tudott izraeli területre behatolni.⁷ A szeparáció filozófiájának a Nyugati partra vonatkoztatását azonban Rabin utódai egészen Ariel Saronig különböző okokból elvetették: Míg Simon Peresz az általa vizionált izraeli-arab gazdasági közösség akadályát látta az elkülönítésben, addig Benjamin Netanjahu a telepes-lobbi ellenállása miatt nem támogatta azt.

Az elkülönítés/elkülönülés mellett az elszakadási terv másik kulcsjelentőségű fogalma az egyoldalúság volt, amely a második intifáda kitörését követően lett egyre népszerűbb Izraelben.⁸ Az unilaterális területátengedés először Dél-Libanon vonatkozásában jelent meg (Izrael kivonta csapatait északi szomszédja területéről), de a tárgyalások megfeneklése és különösen a Camp David-i csúcs, illetve a tabai tárgyalások kudarca után az akkori miniszterelnök, Ehud Barak már a palesztinokkal szemben is egyoldalú lépések megtételét és egy biztonsági kerítés építését kezdte szorgalmazni a Nyugati parton (az izraeli frazeológia szerint Júdeában és Szamáriában). Ezt az elképzelést – eltérő motiváció és politikai megfontolások alapján – a 2001-ben hatalomra került Ariel Saron is magáévá tette. Saron úgy látta, hogy a palesztin vezetés képtelen vagy nem hajlandó megfékezni a terrorista csoportokat, és nincs olyan hiteles, megfelelő támogatottsággal rendelkező politikusa, akivel érdemben tárgyalni lehetne. Izraelnek így, partner hiányában egyoldalú lépések útján, a válságócok felszámolásával, kell saját biztonságát maximalizálnia, illetve lépéskényszerbe hoznia a palesztin oldalt.⁹

A Saron-kabinet gyakorlatában az egyoldalúság fogalmának két árnyalata különböztethető meg. A kezdeti időszakban a kormány egyoldalú cselekvéseit kizárólag saját előnyök elérése vezérelte, a palesztinok aspirációi pedig teljes mértékben figyelmen kívül maradtak. Ennek a felfogásnak eklatáns példája volt a biztonsági kerítés építése a Nyugati parton.¹⁰ Barakkal szemben azonban – aki azért fogadta el a védrendszert, mert megkönnyíti az

⁷ Az öngyilkos merénylők rendszerint fennakadtak az ellenőrzési pontokon, így a robbanószerkezeteket a határ mellett kellett működéskébe hozniuk.

⁸ Shlomo Brom: *The Many Faces of Unilateral Disengagement*. Strategic Assessment, Jaffe Center for Strategic Studies, 2001. november <http://www.tau.ac.il/jcss/sa/v4n3p3Bro.html> (Internetről letöltve: 2006. november 28.).

⁹ *Address by Prime Minister Ariel Sharon at the Fourth Herzliya Conference* (Translated from Hebrew) Israel Ministry of Foreign Affairs, 2003. december 18. <http://www.mfa.gov.il/MFA/Government/Speeches+by+Israeli+leaders/2003/Address+by+PM+Ariel+Sharon+at+the+Fourth+Herzliya.htm>. (Internetről letöltve: 2006. november 28.).

¹⁰ Az egyoldalúság jegyében az intifáda kitörését követően hosszú ideig gyakorlatilag semmilyen egyeztetés nem történt Jeruzsálem és a Palesztin Hatóság között. Mintegy a folyamat „tetőzéseként” az izraeli hadsereg az erőszak eszközlődése miatt 2002-ben ismét bevonult a nyugati parti városokba. A Saronnal szemben igen kemény kritikát megfogalmazó Baruch Kimmerling a 2002 márciusa után a megszállt területeken folytatott izraeli akciókat a *politicídium* kategóriájába sorolta. A szerző a fogalom alatt olyan széles körű szociális, politikai és katonai intézkedéseket ért, melyek célja egy egész nép nemzeti-politikai létezésének megsemmisítése, és ezáltal az

elkerülhetetlennek tűnő kétállamos megoldás megvalósítását – Saron a „fal” önvédelmi funkcióját tartotta elsődlegesnek, és a nyomvonal kijelölésekor a palesztin lakosság szempontjait általában nem mérlegelte.¹¹

Az elszakadási terv kialakítása szempontjából sokkal fontosabb volt az egyoldalúság fogalmának másik jelentésárnyalata, mely szerint az unilaterális cselekvés kötelezettségek és jelentős hátrányok önkéntes felvállalásában nyilvánul meg. Az egyoldalú lépések mögött ebben az esetben is a kedvező körülmények kialakításának szándéka húzódott meg, de bizonyos mértékben számításba vették a konfliktusban érintett többi fél vélt törekvéseit is. Ez a felfogás fejeződött ki a gázai kivonulást célul tűző elszakadási tervben.

Az egyoldalú lépések alkalmazásában bekövetkezett árnyalatnyi változás többek között azzal volt magyarázható, hogy időközben a nemzetközi közösség egyre inkább elkötelezte magát a kétállamos megoldás mellett. A kvartett által 2003-ban meghirdetett útitervezet ugyanis célul tűzte ki a palesztin állam létrehozását, és ezt Bush elnök is a hivatalos amerikai álláspont részének nyilvánította.¹² Mindez rendkívül kedvezőtlen fejlemény volt Saron számára, mivel politikai pályafutása korábbi szakaszában élesen ellenezte egy független palesztin entitás életre hívását, és inkább Jordánia palesztin állammá alakítását, valamint az Izraelben élő arabok tömeges áttelepítését szorgalmazta. A stratégiai-politikai helyzet kedvezőtlen megváltozása miatt Saronnak új megközelítést kellett kialakítania a kétállamos rendezés tekintetében. Az újabb békeelképzeléseket (például a genfi béketervet)¹³ az izraeli kormányfő idegenkedve

---

önrendelkezés megtagadása. Baruch Kimmerling: *Politicide; Ariel Sharon's War Against the Palestinians*. Verso. London 2003. pp. 4., 154.

¹¹Érdemes megjegyezni, hogy Saron korábban pont azért vetette el a biztonsági kerítés ötletét, mert véleménye szerint az elősegíti a palesztin állam létrejöttét, azonban – többek között a gázai kerítésrendszer kedvező eredményei alapján – végül magáévá tette az elképzelést.

¹²„Bush volt az első amerikai vezető, aki világosan támogatta a két állam – Izrael és Palesztina – létén alapuló megoldást, és hangsúlyozta annak fontosságát, hogy a palesztin állam független, összefüggő területtel rendelkező állam legyen.” David Makovsky: *Moving Forward by Pulling Back*. Foreign Affairs, 2005 May/June, pp. 55.

¹³ A 2003 decemberében Genfben született *Végleges Státus Megállapodás-tervezet* nem hivatalos dokumentum, melyet Jasszer Abed Rabbo palesztin, és Joszi Beilin izraeli politikus szövegezett meg. Az akkori kormányzati álláspontoktól nagyban eltérő javaslat szerint a Gázai övezetben és a Nyugati Parton létrejönne a palesztin állam, mely elismerné a zsidó állam létjogosultságát. A két állam közötti határok bizonyos módosításokkal megegyeznének az 1967. június 4-i vonalakkal, és Izrael a hatnapos háború alatt elfoglalt területek nagy részéről kivonulna. A zsidó állam egyes területeket anektálna, ezekért cserébe 1:1 arányban további területeket adna át a palesztinoknak. A békejavaslat – többek között – részletesen foglalkozott a biztonsági és gazdasági együttműködés módozataival, a vitarendezés lehetséges mechanizmusával. A genfi megállapodás Jeruzsálem tekintetében a „két állam - egy főváros” elvén alapult, a menekültkérdésben pedig több lehetőséget kínált fel a menekülteknek állandó tartózkodási helyük megválasztására (a menekültek izraeli területen történő letelepedésének engedélyezése egyébként a zsidó állam diszkrecionális jogkörébe tartozna, és egy Izrael által meghatározott számú menekültre vonatkozna.) Minthogy nem hivatalos dokumentumról van szó, az abban foglaltak nem kötelezték sem Izraelt, sem a Palesztin Hatóságot. *Draft Permanent Status Agreement (October 20, 2003)*. Jewish Virtual Library, http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/geneva_agreement.html (Internetről letöltve: 2005. február 1.)

fogadta, és inkább arra törekedett, hogy magához ragadja a kezdeményezést.¹⁴ Az egyoldalú lépések politikáját hirdető elszakadási tervhez a végső lökést az adta meg, hogy 2003 nyarán a mérsékelt Mahmud Abbász távozott a palesztin kormány éléről.

Az elszakadási terv keretében a zsidó állam önként, palesztin biztonsági garanciák nélkül kötelezte el magát bizonyos területek átadása iránt. Ez a Nagy Izraelről alkotott elképzelések végét jelentette, és paradox módon éppen az az Ariel Saron számolt le a Földközi-tengertől a Jordán folyóig elterülő zsidó állam ábrándjával, aki korábban maga is erőteljesen szorgalmazta a telepítést.

A területek egyoldalú átengedése a palesztin-izraeli békefolyamat keretein kívüli lépésként vetődött fel, mivel a párbeszéd mellőzése alapvető eltérést jelentett a kölcsönös kompromisszumokra épülő tárgyalásos rendezéstől. A Road Map megvalósításához ragaszkodó Egyesült Államok módosításokkal együtt támogatta a tervet,¹⁵ de hangsúlyozta, hogy Jeruzsálemnek fenn kell tartania a tárgyalásokhoz való visszatérés lehetőségét. Saron – részben Washington megnyugtatására – többször kiemelte a Road Map és saját elgondolásának elvi azonosságát, miszerint hosszú távú béke csak a biztonsági kérdések rendezése után érhető el. Világossá tette továbbá, hogy az egyoldalú lépések nem gátolják az útiterv megvalósulását, és mihelyest a palesztinok komoly erőfeszítéseket tesznek a terror elleni küzdelemben, illetve megvalósítják a szükséges intézményi reformokat, Izrael ismét tárgyalóasztalhoz fog ülni.¹⁶

Mint említettük, az elszakadási terv kidolgozását biztonsági, demográfiai és külpolitikai szempontok határozták meg; tekintsük át tehát röviden ezeket! Az Izraelt gyengítő biztonsági kockázatokat sorra véve Saron úgy látta, hogy a legnagyobb nehézséget a zsidó állam többi részétől majdnem teljesen elszigetelt telepek biztonságának szavatolása jelenti.¹⁷ Ez a probléma leginkább a Gázai-övezetben volt jelentős, ahol egyes – a palesztin népességtömbön belül levő – települések fenntartása egyre növekvő kiadásokkal és emberveszteséggel járt.

¹⁴ *Prime Minister Ariel Sharon's Address at the Opening of the 16th Knesset's Second Session (October 20, 2003)* The Knesset, Documents of interest, <http://www.knesset.gov.il/docs/eng/sharonspeech03.htm>. (Internetről letöltve: 2005. február 1.).

¹⁵ *President Bush commends Israeli Prime Minister Sharon's plan.* The White House. 2004. április 14. <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2004/04/20040414-4.html> (Internetről letöltve: 2007. március 5.) Lásd még 41. lábjegyzetet.

¹⁶ Dov Weissglass 2004. április 18-i levelét Condoleezza Rice-nak: *Letter from Mr. Dov Weissglass to Dr. Condoleezza Rice.* Prime Minister's Office, <http://www.pmo.gov.il/PMOEng/Archive/Press+Releases/2004/04/Speeches7864.htm> (Internetről letöltve: 2006. december 4.)

¹⁷ Az izraeli katonai vezetők egyre terhesebbnek érezték a megszállt területek ellenőrzését és a telepek biztonságának szavatolását, ugyanis ez jelentős erőket kötött le, és emiatt számos, korábban meglévő stratégiai előnyt szalasztottak el. Ezt a problémát ráadásul súlyosította, hogy Izraelnek nincsenek védhető határai. Barry Rubin: *Israel's New Strategy.* Foreign Affairs July/August 2006, p. 117. Az elszakadási terv katonai és biztonságpolitikai megfontolásairól: Moshe Sharvit: *The Military and Security Implications of Israel's Disengagement from the Gaza*

Ugyan Izrael a második intifáda kitörését követően hermetikusan lezárta az övezet határait, de a zsidó telepek, illetve a határ izraeli oldalán fekvő települések továbbra is rakétatámadások célpontjai voltak,¹⁸ és egyre súlyosabb problémát jelentett az összekötő útvonalak biztosítása is. Az elszakadási terv ezekre tekintettel a 7-8000 embernek otthont adó gázai telepek felszámolását és a védelmi erőknek az övezet határain történő megerősítését irányozta elő. A Nyugati part vonatkozásában – többek között történelmi-politikai okok miatt – a kivonulás csak korlátozott mértékben vetődött fel. Noha Gáza izolálását követően az öngyilkos támadások kiindulópontja áttevődött Ciszjordániába, ezt a fenyegetést a biztonsági kerítés gyors ütemben történő építése jelentősen csökkentette; emellett viszonylag hatékonyan lehetett biztosítani a területen élő zsidó lakosság védelmét is, így pusztán biztonsági szempontból nem volt szükség jelentős mértékű átszervezésre.¹⁹ Mindazonáltal az elszakadási terv kilátásba helyezte négy Nyugati parti település (Ganim, Homes, Kadim és Sza-Nur) felszámolását, ennek célja azonban elsősorban annak kifejezése volt, hogy Izrael valóban nyitott egy átfogó megállapodásra is.²⁰

A potenciális támadások lehetőségének csökkentése mellett az egyoldalú elszakadás (rész-)megoldást kínált az időzített bombának tekintett demográfiai problémára is.²¹ Ennek lényege a következő: Izrael szeretné megőrizni mind zsidó, mind demokratikus jellegét,²² de főként a megszállt területeken élő palesztinok nagyobb születési arányszáma miatt veszélybe került a zsidók többsége a lakosságon belül. Amennyiben Izrael továbbra is megszállás alatt

---

Strip. Strategic Assessment, Jaffe Center for Strategic Studies 2005. november, www.tau.ac.il/jcss/sa/v8n3p9Sharvit.html (Internetről letöltve: 2006. november 28.)

¹⁸A Gázai-övezet körül létesített kerítés hatékonysága miatt a palesztin terrorszervezetek arra kényszerültek, hogy új, a fizikai akadályt leküzdő támadóeszközt fejlesszenek ki. E megfontolás alapján kezdték meg az ún. Kasszám rakéták tökéletesítését. A rakéták még mindig viszonylag rövid hatótávolságú, pontatlan eszközök, ezért elsősorban a sűrűn lakott területeken tudnak jelentősebb kárt okozni.

¹⁹Minthogy Izrael a zöld vonalat (az 1949-es fegyverszüneti vonal) nem tekintette nemzetközi határnak, ezért korábban fel sem vetődött, hogy a gázai övezet körül létesített kerítésrendszerhez hasonló építsen ki a Nyugati part hermetikus lezárására. A kerítés helyett ellenőrzőpontok, útzárak, illetve más akadályok hálózatával tartotta ellenőrzés alatt a területet. Darryl Li: *The Gaza Strip as Laboratory: Notes in the Wake of Disengagement*. *Journal of Palestine Studies*. Number 2. Winter 2006. p. 43.

²⁰Saron szövívője, Raanan Giszin szerint a négy ciszjordániai telep felszámolása – mely különösen fájó az izraeliek számára – kétségtelen bizonyítéka annak, hogy a zsidó állam elkötelezett a béke iránt. Raanan Giszint idézi John Murphy: *Israel completes evacuation of settlements*. Megjelent a *Baltimore Sun* 2005. augusztus 25-i számában. Közli: The United Jerusalem Foundation <http://www.unitedjerusalem.org/index2.asp?id=629405&Date=8/24/2005> (Internetről letöltve: 2007. február 12.).

²¹*Prime Minister Ariel Sharon addresses the nation on the of the implementation of the Disengagement Plan*. Israel Ministry of Foreign Affairs, 2005. Augusztus 15. „Gaza cannot be held onto forever. Over one million Palestinians live there, and they double their numbers with every generation.” <http://www.mfa.gov.il/MFA/Government/Speeches+by+Israeli+leaders/2005/PM+Sharon+addresses+the+nation+15-Aug-2005.htm> (Internetről letöltve: 2007. január 22.).

²²Izrael állam zsidó és demokratikus jellegének összeegyeztethetősége, illetve megőrzése a modern izraeli értelmiségi diskurzus egyik leggyakoribb kérdése; egyesek szerint a két fogalom kizárja egymást. A témáról

tartaná az 1967-ben elfoglalt területek nagy részét, számolnia kellene azzal, hogy az etnikai mérleg végképp a palesztinok felé billen el, és ekkor vagy választójogot kellene biztosítani a palesztinoknak lemondva az állam zsidó jellegéről, vagy a politikai jogokat fenn kellene tartani a zsidók, illetve a lojális arabok részére, ezáltal viszont Izrael demokratikus értékei sérülnének.

A demográfiai problémára – politikai felfogástól függően – többféle megoldási javaslat született. Egyesek a zsidó betelepülés fokozását, az „alijázás” kormányzat általi ösztönzését szorgalmazzák, míg mások a palesztin lakosság masszív áttelepítését is elfogadhatónak tartják. Az elszakadási terv egy ezektől eltérő harmadik megoldást kínált, amikor felvetette a Gázai-övezet kiürítését. Az elképzelés értelmében ugyanis az ott lakó 1,3 millió palesztin kikerülne az izraeli fennhatóság alól, így továbbra is biztosítható lenne a zsidók meghatározó többsége.

A biztonsági és demográfiai megfontolásokon kívül az elszakadási terv mellett szólt az is, hogy a biztonsági kerítés építése és az izraeli hadsereg (IDF) műveleteiben életüket veszítő civil áldozatok miatt élesen kritizált Izrael nemzetközi támogatásra tehetett szert a gázai kivonulással. A világ közvéleményének támogatására a zsidó államnak ugyanis rendkívül nagy szüksége volt (és van jelenleg is), különös tekintettel arra, hogy jövőbeni határainak elfogadtatásához a nemzetközi közösség beleegyezésére is szükség van.²³ Ezek fényében a területek önkéntes átengedése mint a béke érdekében hozott áldozat, jól kommunikálható akció volt.

Noha a gázai kivonulást Jeruzsálem a Road Map céljait (is) szolgáló lépésként igyekezett elfogadtatni a nemzetközi közösséggel, érdemes megjegyezni, hogy Saron tanácsadója, Dov Weissglass gyökeresen eltérő szellemben nyilatkozott az elszakadási terv mögött álló szándékokról. A *Haaretz* című izraeli lapnak 2004. október 6-án adott interjújában Weissglass kijelentette: „Az elszakadási terv jelentősége a békefolyamat befagyasztásában rejlik. Ha befagyasztjuk a folyamatot, akkor megelőzzük a palesztin állam megalakulását, és elkerüljük a menekültekről, határokról és Jeruzsálemről folytatott vitákat.”²⁴ Nem tudjuk, hogy

---

bővebben lásd. Els van Diggele: *Egy nép, amely külön lakik. Zsidó identitás a mai Izraelben*. HVG Könyvek Budapest, 2005.

²³ Meg kell még említeni, hogy egyesek szerint Saront kényes belpolitikai helyzete is az elszakadási terv elfogadására sarkallta, ugyanis ez jó eszköznek tűnt arra, hogy elterelje a figyelmet egy őt és családját érintő korrupciós ügyről. Shlomi Whitbrod: *Sharon buddies plan casino on remnant of Jewish Gaza*. Israel Insider, Politics, 2005. Július 25. <http://web.israelinsider.com/Articles/Politics/6113.htm> (Internetről letöltve: 2007. március 7.) Lásd még a korábbi vezérkari főnökkel, Mose Yaalonnal készített 2006. június 7-i interjúját: *Yaalon: Sharon planned pullout out of personal distress*. Ynetnews.com, <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3271919,00.html> (Internetről letöltve: 2007. március 7.).

²⁴ Ari Shavit: *The Big Freeze*. Haaretz, 2004. október 8. <http://www.haaretz.com/hasen/pages/ShArt.jhtml?itemNo=485929> (Internetről letöltve: 2007. február 12.).

Saront mennyiben befolyásolta ez a szemlélet, mindenesetre Weissglass megjegyzése igazolni látszott azt a palesztin félelmet, hogy Gáza kiürítése csak eltereli a figyelmet a fontosabb kérdésekről, és a Nyugati part vonatkozásában Izrael semmilyen további engedményre nem lesz hajlandó.²⁵

A kormányfő a zsidóság számára különös történelmi jelentőséggel bíró Júdea és Szamária vonatkozásában – egyes északi területek kivételével – csakugyan a korábbi biztonsági rezsim fenntartását ígérte, illetve hangsúlyozta, hogy a telepek jelentős része Izrael végleges területéhez fog tartozni; de egyesek szerint Saron később hajlandó lett volna a Nyugati part 60-70%-ának átadására.²⁶ Ez persze lényegesen kevesebb volt, mint amit az oslói folyamat kínált, de a kormányfő ezzel kapcsolatban már az elszakadási terv meghirdetésekor kifejtette, hogy az egyoldalú lépések politikája „kevesebbet ad” a palesztinoknak, mintha tárgyalásos úton születne területi kompromisszum.²⁷

Gary Sussman Saron elszakadási politikáját elemezve feltételezi, hogy a ciszjordániai területek átadását korábban élesen ellenző kormányfő azért módosította elképzelését, mert azt gondolta, hogy a kisméretű, jobbára szétszabdalt területen eleve nem jöhet létre életképes állam, és ezt a palesztinok is előbb-utóbb belátják. Saron végkövetkeztetése – legalábbis Sussman szerint – az volt, hogy a palesztin entitás végül összeolvad Jordániával, ily módon pedig út nyílik keletre a palesztin demográfiai expanzió számára.²⁸

A telepek felszámolásában Izraelnek és személyesen Saronnak is volt már tapasztalata, az Egyiptommal 1979-ben kötött békeszerződés alapján ugyanis az akkor védelmi miniszteri

²⁵ A kormányfővel szembeni bizalmatlansághoz nagymértékben hozzájárult az a tény, hogy a Nyugati parton a Saron-kormány idején rendkívül nagy számban létesítettek új zsidó telepeket, emellett „elszaporodtak” az illegális előőrsek (outposts). Saron 2004 júniusában felkérte Talia Sasson-t, hogy készítsen jelentést a telepek jogi helyzetéről. A 2005 márciusában ismertetett Sasson-jelentés elmarasztalta a Nyugati parton működő kormányzati, közigazgatási szerveket, amiért azok a törvényes előírások figyelmen kívül hagyásával segítették a települések létrejöttét. A jelentés ajánlásait egyébként a Saron-kormány nem teljesítette. *The Sassoon Report about Illegal outposts*. MideastWeb, 2005 Március, <http://www.mideastweb.org/sassonreport.htm> (Internetről letöltve: 2007. március 7.). A kivonulást követően nem sokkal egyébként Saron a meglévő telepek bővítéséről beszélt: (kérdésre, hogy 2005 őszén hol folynak építkezések) „Egy kicsit mindenhol, körülbelül száz apartman épül Arielen, mintegy ezer Beitar Illit-ben. Semmi sem akadályoz minket abban, hogy nagy lakótömböket építsünk.” Uri Dan: *Entretien avec Ariel Sharon l'après-Gaza*. Politique Internationale No. 109. 2005. Autumn p. 19.

²⁶ Saron egyik tanácsadója, Kalman Gayer 2005 decemberében a *Newsweek*-nek azt nyilatkozta, hogy a miniszterelnök – elméletileg – kész kompromisszumot kötni Jeruzsálem kérdésében, illetve hajlandó elfogadni a palesztin állam létrehozását a Gázai övezetben, illetve a Nyugati part 90%-án. Dan Ephron: *Rebel with a cause. Sharon was in command of Likud. So why did he bolt to form a new party?* Newsweek, World News, 2005. november 27. <http://www.msnbc.msn.com/id/10218887/site/newsweek/> Saron később tagadta Gayer állításait. A területátadás elképzelhető mértékéről lásd még. Rostoványi Zsolt: *Együttélésre ítélve; Zsidók és palesztinok küzdelme a Szentföldért*. Corvina 2006. p. 391.

²⁷ Aaron Klein: *Kadima minister: Sharon opposed West Bank withdrawal*. WorldNetDaily, 2006. július 10. http://www.worldnetdaily.com/news/article.asp?ARTICLE_ID=50998 (Internetről letöltve: 2007. február 12.).

²⁸ Gary Sussman: *Ariel Sharon and the Jordan Option*. Middle East Report Online. March 2005 http://www.merip.org/mero/interventions/sussman_interv.html (Internetről letöltve: 2007. január 26.).

posztot betöltő Saron irányításával került sor a Sínai-félszigeten levő izraeli létesítmények felszámolására. A lebonyolító intézmények koordinátlansága és a végrehajtás szervezetlensége miatt a folyamat akkor három évig húzódott el, és erőszakos ellenállás is hátráltatta az evakuálást,²⁹ de a félsziget kiürítésének mérlege összességében kedvező volt. Az átadott terület ugyanis nem vált Izrael elleni rendszeres támadások kiindulópontjává, és ez sokakat reménnyel töltött el a Gázai-övezet kiürítését illetően is. Hangsúlyozni kell ugyanakkor, hogy az egyiptomi létesítmények felszámolására nem egyoldalú lépésként, hanem kétoldalú megállapodás keretében került sor, és Kairóval szemben Izraelnek nem voltak területi követelései. A Színáj sikeres kiürítése mellett sokaknak némi bizakodásra adott okot az izraeli csapatok Libanonból történt egyoldalú kivonása is, mivel az északi határon 2006 nyaráig csak területileg korlátozott, mérsékeltebb támadások történtek.

Az elszakadási terv legvehemensebb ellenzői elsősorban Saron saját párttársai, a telepes-lobbi, illetve egyes vallásos csoportok voltak. A Likud tagjai azt vetették Saron szemére, hogy felhatalmazás nélkül, a lakosság konszenzusának hiányában akarja végrehajtani a telepek felszámolását.³⁰ Úgy látták, hogy a területek engedmények nélküli átadása gyengeséget sugároz, és ezzel nem csak az izraeli elrettentő képesség sérül, hanem a palesztin szélsőségesek is megerősödnek. Többen úgy érveltek, hogy az önkéntes kivonulást a Hamász és mások saját győzelmüként fogják interpretálni, aminek következtében éppen a tárgyalni kész mérsékeltebb erők veszítik el támogatóikat. Az izraeli csapatok Dél-Libanonból történt kivonását pedig inkább negatív példának tekintették, mely a Hezbollah jelentős megerősödéséhez vezetett, és közvetve hatással volt a második intifáda kirobbanására is.³¹

Az elszakadási terv miatt intenzív politikai csatározás bontakozott ki, amelynek eredményeként az elképzelés első változatát a Likud párton belüli szavazáson elvetették. Mivel a kabinetben Saron támogatói voltak többségben, a kormány 2004. június 6-án elfogadta a terv módosított verzióját, de a parlamenti szavazásnál szükség volt az ellenzék voksaira is. A

²⁹ A Yamit-ban élő 3000 telepes erőszakkal kívánta megakadályozni a kiürítést, így őket végül katonai erővel kellett evakuálni. A kitelepítést személyesen Ariel Saron vezényelte le, aki az Egyiptommal kötendő béke érdekében hozott szükséges és vállalható áldozatnak tartotta a Színáj átengedését. Egyesek szerint Saron „feláldozta” Yamit-tot annak érdekében, hogy biztosítva legyen Egyiptom semlegessége a pár hónappal később kezdődött libanoni hadműveletekhez. Frédéric Encel: *Géopolitique du Plan Sharon*. Politique Internationale No. 108. été 2005 p. 19.

³⁰ A közvélemény-kutatások szerint a kivonulás támogatottsága egyszer sem csökkent 50% alá. A felmérések összefoglalását: *Israel's unilateral disengagement plan*. Wikipedia. http://en.wikipedia.org/wiki/Israel's_unilateral_disengagement_plan (Internetről letöltve: 2006. november 28.) Az elszakadási terv palesztin közvélemény általi fogadtatásáról: *Palestinian Center for Policy and Survey Research Survey Research Unit, Research of Poll#12 in the context of Sharon Disengagement Plan*. 2004. június 24-27. <http://www.pcpsr.org/survey/polls/2004/p12a.html> (Internetről letöltve: 2007. március 7.)

³¹Lásd. Doron Kescher: *Lebanon in Gaza*. Israel Insider, Views, 2005. március 7. <http://web.israelinsider.com/Views/5123.htm> (Internetről letöltve: 2007. január 22.)

kormányfő ezért együttműködési megállapodást kötött a Munkapárttal, így a Knesszet 2004. október 26-án végül jóváhagyta a gázai telepek kiürítésének tervét, és 2005 februárjában elfogadta az ennek végrehajtásáról szóló törvényt is. A még szilárdabb támogatás érdekében Saron koalíciót is kötött Simon Peresszel, de mindez olyannyira megrontotta a kormányfő és a saját pártja közötti viszonyt, hogy 2005 novemberében Saron kilépett a Likudból, és létrehozta a jobbközép Kadimát.

A gázai kivonulás hivatalos kormányprogrammá válásakor számos palesztin szervezet továbbra is fenntartásait hangoztatta, de Ahmed Korei miniszterelnök üdvözölte a döntést, és további lépéseket szorgalmazott. A palesztin-izraeli közeledés jeleként a 2005 februárjában tartott Sarm el-Sejk-i csúcson Mahmud Abbász elnök és Ariel Saron hivatalosan bejelentette, hogy véget ért a négy éve tartó erőszak, és a tárgyalásokat fel fogják újítani.³² A Hamász nem sokkal később egyoldalúan tűzszünetet hirdetett meg, amihez lényegében 2006 nyaráig tartotta is magát.³³

Az elszakadási terv végrehajtásának útjában álló utolsó jogi akadályt az izraeli Legfelsőbb Bíróság 2005. június 9-én hozott határozata hárította el: A testület nagy többséggel hozott döntésében elutasította azokat a beadványokat, melyek megkérdőjelezték a telepek evakuálásáról szóló törvény alkotmányosságát. A bíróság álláspontja szerint ugyanis a zsidó telepések által elszenvedett jogsérelem az elérni kívánt politikai és biztonsági célokra tekintettel nem túlzott mértékű. Az LB mindazonáltal apróbb technikai jellegű módosításokat tartott szükségesnek: például hatályon kívül helyezte azt a rendelkezést, mely megfosztotta volna a kártalanításban részesülő személyeket kárigényüknek rendes bírósági eljárásban való érvényesítésétől, illetve úgy rendelkezett, hogy 21 év alatti személyek is kaphatnak kompenzációt. A bíróság ebben a történelmi jelentőségű döntésében egyszersmind megállapította, hogy Júdea és Szamária, valamint a Gázai övezet háború során megszerzett területek, amelyek nem részei Izraelnek.³⁴

³² 2005. február 5-én, Sarm el-Sejkben az izraeli-palesztin tűzszünet mellett Saron további bizalomépítő intézkedéseket is bejelentett; többek között több száz palesztin fogoly szabadon engedését. Statement by PM Ariel Sharon at the Sharm el-Sheikh Summit. Israel Ministry of Foreign Affairs, 2005. február 8.

<http://www.mfa.gov.il/MFA/Government/Speeches+by+Israeli+leaders/2005/Statement+by+PM+Sharon+at+Sharm+el-Sheikh+Summit+8-Feb-2005.htm> (Internetről letöltve: 2007. január 22.)

³³ Az elszakadási terv elfogadására adott palesztin válaszreakciókról lásd. Gil Sedan: *Reactions Mixed to Gaza Pullout Plan*. JewishJournal.com. The Nation & the World, 2004. február 13.

<http://www.jewishjournal.com/home/preview.php?id=11816> (Internetről letöltve: 2007. március 5.)

³⁴ Az ítéletet ismerteti Yuval Yoaz: *Influx of compensation requests expected in light of court ruling*. Haaretz.com, 2005. június 9.

<http://www.haaretz.com/hasen/pages/ShArt.jhtml?itemNo=586419&contrassID=2&subContrassID=4&sbSubContrassID=0&listSrc=Y> (Internetről letöltve: 2007. január 30.) A döntést kommentálja Steve Weizman: *Israeli Court Stops*

A gázai kivonulás és utóhatásai

A Gázai-övezetben található zsidó telepek, illetve a négy ciszjordániai telep felszámolására, illetve a katonai létesítmények elhagyására 2005 augusztusában, illetve szeptemberében került sor. Noha az evakuálás során történtek kisebb incidensek, a kiürítés a vártnál könnyebben zajlott le, és sem a katonaság, sem a telepesek nem folyamodtak fegyverekhez; az események idején pedig mérsékletet tanúsítottak a palesztin terrorszervezetek is.³⁵ A kivonulást követően továbbra is izraeli ellenőrzés alatt maradtak a külső határok, a légtér, illetve a tengerpart, valamint meghatározott ideig az IDF felügyelte a gázai-egyiptomi határon fekvő ún. Philadelphia utat.

A nemzetközi közösség üdvözölte a terület átengedését, és világossá tette, hogy a Gázai-övezet megszállására mint az innen induló támadások jogalapjára való hivatkozás elvesztette mindenféle létjogosultságát,³⁶ ennek megfelelően pedig az esetleges merényletekre adott izraeli válaszakciókat – amennyiben eleget tesznek az arányosság követelményének – jogszerűnek és indokoltnak fogja tekinteni.³⁷

A kivonulás relatív zökkenőmentessége, illetve a szélsőséges palesztin szervezetek által vállalt „moratórium” némi optimizmusra adott okot, azok a remények azonban, amelyek a palesztin-izraeli viszony holtpontjára való elmozdulását várták, hamar szertefoszlottak. 2006 elején hidegzuhanyként hatott a Hamász választási győzelme,³⁸ és sokan az elszakadási tervet okolták a tárgyalásos rendezés iránt elkötelezettnek tartott politikusok meggyengüléséért. Ezen

---

Gaza Pullout Challenge. Global Policy Forum, 2005. június, <http://www.globalpolicy.org/security/issues/israel-palestine/land/2005/0609gazawithdraw.htm>. (Internetről letöltve: 2007. január 30.)

³⁵ Az elszakadási terv végrehajtása elleni tiltakozásul jelentős tömegmozdulásokra került sor, illetve kisebb incidensek is történtek. 2005. augusztus 4-én egy izraeli négy sfarami lakost gyilkolt meg, feltehetően azzal a szándékkal, hogy a kormányt eltérítse a kivonulási terv végrehajtásától. Az erről folytatott kormányvitát lásd. *Cabinet Communique*, 2005. augusztus 7. Israel Ministry of Foreign Affairs <http://www.mfa.gov.il/MFA/Government/Communiques/2005/Cabinet+Communique+7-Aug-2005.htm#disengagement> (Internetről letöltve: 2007. március 7.)

³⁶ A palesztinok mindenesetre a Nyugati part megszállását továbbra is olyan körülménynek tekintik, amely minden fronton legitimálja a támadásokat.

³⁷ A nemzetközi támogatás további dokumentumait lásd. Az izraeli Külügyminisztérium honlapján: Israel Ministry of Foreign Affairs

<http://www.mfa.gov.il/MFA/History/Modern+History/Historic+Events/Disengagement+-+August+2005.htm> (Internetről letöltve: 2007. január 20.)

³⁸ Egyesek előreláthatónak tartották a Hamász térnyerését és a palesztin társadalom fragmentációját. „Ha Izrael végrehajtja Ariel Saron miniszterelnök tervét, és kivonul a Gázai övezetből 2003 utolsó negyedévében, a palesztin társadalom még inkább széttöredezik, elveszti egy egységes képviselőt, és könnyen véres belharcokban merülhet el. Az izraeliek nem kapják meg az általuk óhajtott biztonságot, és arra kényszerülnek majd, hogy a Palesztin Hatóság összeomlásával megerősödő Hamással konfrontálódjanak.” Khalil Shikaki: *The Future of*

a ponton érdemes elidőzni egy kérdés erejéig. Az elszakadási terv, mint említettük, abból indult ki, hogy nincs békepartner a palesztinok között, és emlékezhetünk rá, hogy a terv meghirdetésekor még Jasszer Arafat állt a Palesztin Hatóság élén, akit Izrael valóban megbízhatatlan, saját forradalmár-mítoszától szabadulni képtelen vezetőnek tartott. Az ő 2004 novemberében bekövetkezett halála után azonban a megegyezésre leginkább kész Mahmud Abbász került az elnöki székbe, ezért felmerül a kérdés, hogy vajon Izrael miért nem tért vissza a tárgyalásos úthoz (azután sem, hogy a Sarm el-Sejki csúcson bejelentették a megbeszélések újraindítását)?

A válasz erre rendszerint az, hogy Abbász nem rendelkezett kellő befolyással a terrororganizációk fölött, ezért a zsidó állam nem tartotta képesnek arra, hogy az esetleg megkötésre kerülő megállapodásoknak érvényt tudjon szerezni.³⁹ Ez igaz, ám a Hamász térnyerésének megakadályozása érdekében éppen a tárgyalások folytatására és további lépésekre lett volna szükség.⁴⁰ Izraelnek mindenekelőtt a palesztinok munkavállalását kellett volna segítenie, és az utazási, illetve egyéb gazdasági korlátozások enyhítésével hozzájárulnia a társadalmi feszültség oldásához, hiszen a nehéz életkörülmények kedveztek a szélsőséges eszmék megerősödésének. Ezzel együtt arra is rá kell mutatni, hogy a Hamász győzelme nem pusztán a palesztinok radikalizálódásának volt betudható, hanem a korrump, az alapellátások nyújtására is szinte képtelen Palesztin Hatósággal és az azt domináló Fatahhal szembeni elégedetlenségnek is.⁴¹ Az enyhülés érdekében Abbásznak hatékonyan fel kellett volna lépnie a

Palestine. Foreign Affairs November/December 2004 p. 45. Sokan mégis inkább arra számítottak, hogy a mérsékeltebb erők fognak diadalmaskodni.

³⁹ Saron úgy vélte, hogy lehetetlen megállapodásra jutni a palesztinokkal a politikai élet (a vallásos elemek hangsúlyos jelenléte), illetve a palesztin vezetési kultúra természete miatt. Akármilyen jó szándékú is Abbász, túl gyenge ahhoz hogy rendet tartson, vagy a szükséges nehéz döntéseket megtegye, különösen tekintetbe véve, hogy nem állt mögötte mérsékelt politikai erő, amely megváltoztathatta volna a palesztin politikát. Barry Rubin: *Israel's New Strategy*. Foreign Affairs July/August 2006 p. 118.

⁴⁰ Ebben a tekintetben mindenképpen szerencsétlen volt az is, hogy 2005. december 14-én Saul Mofaz védelmi miniszter mintegy 300 új zsidó otthon építését engedélyezte a Nyugati-parti telepeken. *Israeli air strike kills 4 Palestinians in Gaza*. Aljazeera Magazine, 2005. december 14. <http://shaul-mofaz-news.newslib.com/story/6203-3108238/> (Internetről letöltve: 2007. február 13.)

⁴¹ A Világbank egykori elnöke, James Wolfensohn a kvartett különleges küldöttjeként 2005. június 7-én a térségbe utazott azzal a céllal, hogy áttekintse a palesztin gazdaság újjáélesztésének lehetőségeit Wolfensohn „hat plusz három” pontos javaslatot állított össze a szükséges további intézkedésekről (hat javaslat az ún. közös ügyeket érintette, három pedig kifejezetten a palesztin gazdaság belső megújításával foglalkozott.). A különleges megbízott többek között indítványozta a Gázai-övezet és a Nyugati part összeköttetésének megteremtését, a gázai repülőtér és tengeri kikötő működésbe helyezését, az egyiptomi határ megnyitását, valamint az izraeliek által hátrahagyott ültetvények, üvegházak átadását, amelyeket javaslatként elküldte mind a palesztin, mind az izraeli miniszterelnöknek. A tervezetekből semmi sem valósult meg. *Periodic Report*. 2005. október 17. Office of the Special Envoy for Disengagement 17 October 2005.

<http://domino.un.org/UNISPAL.NSF/fdc5376a7a0587a4852570d000708f4b/d438ea4c24b1c587852570a100500c62!OpenDocument> (Internetről letöltve: 2007. január 20.)

terrorszervezetek ellen, és bár el kell ismerni, hogy az elnök szerepet játszott a fegyverszünet fenntartásában, képtelen volt ígéretéhez híven tartósan konszolidálni a helyzetet.

Olmert régi és új megközelítése

2006. január 4-én Ariel Saront súlyos szélütés érte. Az ügyvezető miniszterelnök egyik legközelebbi politikai szövetségese, Ehud Olmert lett, akinek pályafutásában Saronéhoz hasonló, de eltérő motivációjú szemléletváltozás figyelhető meg; Olmert ugyanis az egyoldalú lépések, illetve a terület-átadások vehemens ellenzőjéből lett az elszakadási terv egyik fő támogatója.⁴² Az elképzelést mindenekelőtt a remélt demográfiai előnyök miatt tartotta helyesnek: véleménye szerint az unilaterális kivonulás elősegíti a kétállamos megoldás megvalósítását, ami Izrael szempontjából a kisebbik rosszat jelenti, ugyanis ha nem jönne létre egy önálló palesztin állam, akkor az idő múlásával a nemzetközi közösség mind inkább zsidó jellegének feladására és a palesztinok egyenjogúsítására szorítaná Izraelt, és egy vegyes arab-zsidó ország jönne létre.

Olmert az egyoldalú lépések politikájának továbbvitelét hangoztatta, és választási kampányában meghirdette az elszakadási terv Nyugati partra adaptált változatát, az „átszervezési tervet” (*realignment plan*).⁴³ Ennek értelmében négy év alatt 60 000 Ciszjordániában élő telepest költöztetnének át az 1967-es határokhoz közeli, már meglévő telepekre, az így létrejövő nagy néptömböket pedig megerősítenék. Az átszervezés a biztonsági kerítés nyomvonalához vagy más, a nemzetközi közösség által elfogadott határhoz igazodna, és a terv végrehajtásával egy összefüggő, palesztin fennhatóság alatt álló terület jönne létre. Ezzel egyidejűleg az olyan megnövelt települések, mint például Ariel, Maale Adumim, vagy Gus Ecion, véglegesen Izraelhez tartoznának, és a zsidó állam fenntartaná a Jordán völgyének ellenőrzését is.

Az átszervezési terv a figyelembe veendő belső és külső tényezők alapján azonban számos tekintetben különbözik a gázai kivonulástól. Mindenekelőtt azt kell hangsúlyozni, hogy

---

⁴² Olmert határozottan ellenezte azt, hogy az Egyiptommal kötött békeszerződés keretében átengedjék a Sínai-félszigetet. Nézeteit Jeruzsálem polgármestereként is megtartotta, és szemlélete csak a 2000-es évek elején változott meg. David Makovsky: *Israel's Unlikely Transformer*. Washington Post, 2006. április 2. Közli: Australia/Israel&Jewish Affairs Council <http://www.ajiac.org.au/updates/Apr-06/040406.html> (Internetről letöltve: 2007. március 7.)

⁴³ *Convergence plan* néven is ismert, ivritül Tochnit haHitkanszut (תוכנית ההתכנסות) A terv ismertetését lásd. Caroline B. Glick: *Ehud Olmert's Convergence Plan and US Middle East Policy*. The Center for Security Policy, Occasional Paper Series No. 9. 2006. április http://www.emetonline.org/Olmerts_Convergence_Plan.pdf (Internetről letöltve: 2006. november 30.)

Júdea és Szamária történelmi, vallási okok miatt sokkal fontosabb a zsidóság számára, mint a Gázai-övezet, ezért feladásuk érzékenyebb kérdés. Fontos kiemelni továbbá, hogy a Gázai-övezet 7-8000 telepésével szemben Ciszjordániában nagyságrendekkel több, mintegy 200000 izraeli él, az ő életkörülményeik radikális átszervezése pedig lényegesen nehezebb feladat mind pénzügyi-gazdasági, mind politikai, illetve társadalmi szempontból. A külső tényezők közül különösen a Hamász kormányzása problematikus, mert jóllehet az elszakadási terv meghirdetésekor sem volt tárgyalópartner a palesztin oldalon, a helyzet még kritikussá vált az Izrael irányába engesztelhetetlennek tűnő szervezet hatalomra kerülésével. Az egyoldalú lépések továbbvitelével fennállt annak a lehetősége, hogy a mégoly jelentős izraeli engedmények ellenére sem mérséklődnek a Hamász politikai törekvései, és a létrejövő palesztin állam – szélsőséges esetben – erőforrásainak jelentős részét az Izrael elleni küzdelemre fogja fordítani.

Az Olmert által vezetett, pár hónappal korábban létrejött Kadima mindazonáltal a 2006. márciusi választásokon zászlójjára tűzte a ciszjordániai területek átadását és a kétállamos megoldás elfogadását. Elemzők szerint, ha Saron állt volna a párt élén, a Kadima nagyobb győzelmet aratott volna, de Olmert diadala így is történelmi jelentőségű volt. Nemcsak azért, mert egy előzményekkel nem rendelkező „újszülött” politikai formációról volt szó, hanem azért, mert az izraeli választók a Hamász győzelme és a már vázolt nehézségek ellenére is hitet tettek a kétállamos megoldás és a jelentős területi engedmények mellett.⁴⁴

Mindazonáltal az átszervezési terv gyakorlati megvalósítására (egyelőre) nem került sor, ugyanis az új izraeli kormányfő mindaddig veszélyeztetve látta az elképzelés sikerét, ameddig a Hamász van hatalmon. Bár egyes elemzők arra számítottak, hogy a Hamász kormányzati pozícióba kerülve demokratizálódni és mérséklődni fog, Olmert erre nem látott esélyt, és már ügyvezető miniszterelnökként is egyik legfontosabb törekvése a Hamász nemzetközi elszigetelése volt: Minden követ megmozgatott, hogy ellehetetlenítse a Hamászt, és ehhez a gázai kivonulással megszerzett nemzetközi támogatást is fel kívánta használni. Ebben Olmert a hagyományos szövetséges Egyesült Államok mellett támogatásra talált az európai államok nagy részéről is, és sikerült elérnie a segélyek és pénzáttalások leállítását. Izrael ezen túl közlekedési korlátozásokat vezetett be, valamint felfüggesztette a palesztinok részéről beszedett adók, vámok, illetve járulékok továbbítását.

---

⁴⁴ David Makovsky: *Olmert's Unilateral Option; An Early Assessment* Policy Focus #55, 2006, május <http://www.washingtoninstitute.org/pubPDFs/PolicyFocus55.pdf> p. 11. (Internetről letöltve: 2006. december 4.)

Jóllehet Olmert sikereket könyvelhetett el a Hamász nemzetközi elszigetelése terén, sem ez, sem a szélsőségesek elleni célzott likvidálások folytatása nem hozott alapvető változást a palesztin politikában. Bekövetkezett viszont az, amit Izrael igyekezett elkerülni: a pénzforrások elapadása miatt a Palesztin Hatóság összeomlás-közeli állapotba jutott.⁴⁵ A palesztin társadalom egyre inkább bezárkózott, és politikai-gazdasági válság bontakozott ki, amely újabb jelentős biztonsági kockázatot teremtett. Megerősödtek azok a fegyveres csoportok, amelyek izraeli célpontok elleni támadásokkal kívántak kedvezőbb alkupozióit kiharcolni, és végül a Hamász is felmondta az általa önként vállalt, több mint egy évig tartó tűzszünetet.⁴⁶ Mialatt Mahmud Abbász egyfajta nemzeti konszenzus megteremtésére (egyúttal a Hamász gyengítésére) tett kísérletet, és népszavazást írt ki az Izraellel történő megegyezés lehetőségéről, röviddel a referendum előtt palesztin fegyveresek elrabolták Gilád Salit tizedest, és több katonát meggyilkoltak.

A terrorakció nem csak Abbász törekvéseinek útját vágta el végleg, hanem az izraeli politika hangsúlyait módosítva nagyszabású katonai választ vont maga után. Az IDF a túszul ejtett katona kiszabadítása és a terrorista szervezetek infrastruktúrájának felszámolása céljából kiterjedt műveletet indított a Gázai-övezetben (Nyári Eső hadművelet). Ez az izraeli válasz nem csak az elrettentő erő helyreállításának szándéka miatt volt különösen heves, hanem azért is, mert a katonai és biztonságpolitikai tapasztalatokkal nem rendelkező Olmert el kívánta oszlatni a személyével szembeni kétségeket. A hatékony fellépéssel a kormány mindazonáltal visszaszerezte volna azt a támogatói bázist is, amelyet a választások óta elvesztett.

Röviddel a hadművelet megindítását követően az északi határon a Hezbollah is támadást hajtott végre, amelyben több katonát megölt, kettőt pedig foglyul ejtett. Izrael az évek óta tanúsított visszafogottsággal szakítva offenzívába kezdett; egyrészt a Hezbollah meggyengítése végett, másrészt azért, hogy nyomást gyakoroljon a Dél-Libanon destabilizációjában érdekelt Szíriára és Iránra. A zsidó állam „kétfrontos háborúja” azonban

---

⁴⁵ Izrael havonta 60 millió dollárt, a Palesztin Hatóság bevételeinek 50%-át tartotta vissza, a jelentős kiesés miatt pedig elsősorban a közszférában dolgozók nem kapták meg bérüket, de veszélybe került egyes közintézmények működőképessége is. Noha 2006 márciusától a belső adókat ismét a PH szedhette be, az elszegényedés és a munkanélküliség továbbnőtt. *Select Committee on International Development Fourth Report*. House of Commons <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200607/cmselect/cmintdev/114/11406.htm> (Internetről letöltve: 2007. február 13.)

⁴⁶ Erre azt követően került sor, hogy a gázai tengerparton állítólag az izraeli hadsereg egyik balul sikerült akciójában többen életüket veszítették. *Summary of IDF investigation of incident on Gaza beach (9 June 2006)* Israel Ministry of Foreign Affairs, 2006. június 13. <http://www.mfa.gov.il/MFA/Government/Communiques/2006/Summary+of+IDF+investigation+of+incident+on+the+Gaza+beach+9+June+2006.htm> (Internetről letöltve: 2006. december 4.)

nem hozott sikert.⁴⁷ Noha a hadműveletek jelentős károkat okoztak a terrrorszervezetek infrastruktúrájában, és katonailag mind a Hamász, mind a Hezbollah meggyengült, az izraeli fellépés inkább kudarcnak volt tekinthető, amellyel a hadsereg presztízaveszteséget szenvedett.⁴⁸ A nemzetközi bizalom és politikai támogatás gyorsan elolvadt a palesztin és libanoni célpontok ellen intézett izraeli támadások eltúlzott mértéke és a polgári áldozatok magas száma által keltett felháborodás hevében.

Izrael mindkét szintéren kénytelen volt azzal szembesülni, hogy döntő katonai fölénye ellenére sem tudja a biztonsági kockázatokat a maga számára megnyugtatóan csökkenteni (például a palesztinok továbbra is rakétatámadásokat hajtanak végre Szderot körzetében). Emellett Jeruzsálemnek azt is be kellett látnia, hogy az egyoldalú lépések politikája a kompromisszumkötés, a kölcsönös előnyök és hátrányok mérlegelésének, illetve elfogadásának hiányából fakadóan nem biztosít tartós eredményeket. Az elszakadási és átszervezési terv a palesztinok számára diktátum, olyan politikai manőver, amely kizárólag Jeruzsálemnek előnyös, és amely épp amiatt, hogy a benne foglalt kötelezettségeket Izrael önként vállalta, semmire sem kötelezi őket.

Izraelnek át kellett értékelnie saját stratégiai helyzetét, és reflektálnia kellett a Közel-Kelet jelenlegi folyamataira. A térség növekvő instabilitása, a káosz Irakban, az Irán megzabolására tett kísérletek eredménytelensége, a libanoni belpolitikai helyzet további forrongása, illetve az Egyesült Államok Közel-Kelet-politikájának bizonytalanságai mind olyan körülmények voltak, amelyek szükségessé tették a palesztin kérdés rendezési kísérleteinek felülvizsgálatát is. Az egyik régóta elfogadott álláspont szerint ugyanis a zsidó államnak még azelőtt megoldást kell találnia a palesztin problémára, mielőtt konfliktusba kerülne a térségben lévő potenciális ellenfeleivel, elsősorban Iránnal.

Mindezek után talán már nem is tűnik annyira meglepőnek, hogy a kormányfő 2006 novemberében ismét felvetette a tárgyalások felújításának lehetőségét. Az „új megközelítés” a felek között november 26-án kötött – azóta már megsértett – tűzszüneti megállapodással indult útjára, és a kormányfő másnap tartott békülékeny, Szde bokeri beszédében körvonalazódott

---

⁴⁷ Voltak olyan vélemények, melyek az elszakadási tervet okolták a libanoni kudarcért. Például Ron Tal, az IDF szárazföldi erőinek parancsnoka szerint 2005 nyarán az izraeli hadsereg megfelelően fel volt készülve, hogy legyőzze a Hezbollah-ot, ehelyett azonban kapacitásának nagy részét a telepkek kiürítése kötötte le. Lásd. Hillel Fendel: *Retiring General: Disengagement Led to IDF Failure in Lebanon*. Arutz Sheva, IsraelNationalNews.com 2006. október 4. <http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/113024> (Internetről letöltve: 2007. március 7.)

⁴⁸ Ezt Dan Halutz vezérkari főnök is elismerte egy 2007. január 2-án tartott sajtótájékoztatón, és röviddel ezután, január 16-án lemondott posztjáról. Steven Erlanger: *Israeli general admits serious errors in Lebanon war* International Herald Tribune, 2007. január 2. <http://www.iht.com/articles/2007/01/02/news/mideast.php> (Internetről letöltve: 2007. január 20.)

tovább.⁴⁹ Jóllehet szokatlanak tűnik, hogy Izrael kérdéses eredményekkel járó katonai műveletek után, némileg kedvezőtlen feltételek között mutat hajlandóságot a tárgyalásra, a közel-keleti folyamatokban jártas Dennis Ross szerint azonban éppen egy olyan helyzet teremthet lehetőséget a kompromisszumokra, amelyben az arabok kevésbé érzik magukat megaláztattnak, sarokba szorítotttnak.⁵⁰

Ahogy a bevezetőben említettem, Olmert egy új, Izraelt elismerő palesztin kormány megalakulásától tette függővé a palesztinokra nehezedő pénzügyi-gazdasági, illetve biztonságpolitikai jellegű korlátozások enyhítését. A párbeszéd lehetőségének felvetése mellett a kormányfő kijelentette, hogy Izrael hajlandó elfogadni egy összefüggő területtel rendelkező palesztin állam létrejöttét, ha cserébe a palesztin menekültek lemondanak az Izraelbe való visszatérésről. Hangsúlyozta továbbá, hogy a zsidó állam jövőbeni határait a George W. Bush által 2004 áprilisában Ariel Saronhoz intézett levélben foglaltak szerint alakítaná ki, azaz, számolva a realitásokkal és némileg eltérve az 1949-es fegyverszüneti vonalaktól, a nagyobb telepeket Izrael területéhez csatolná.⁵¹

Sokan kételkedtek Olmert szándékának komolyságában, mivel a kormányfő a javaslat egészének jövőjét a palesztinok számára eleve elfogadhatatlannak tűnő engedmény megtételétől, a visszatérés jogának feladásától tette függővé. Rámutattak, hogy ezen a területen még a mérsékeltnek számító Mahmud Abbász is az „ortodox” felfogást vallja, az elnök ugyanis többször hangoztatta, hogy csak olyan békejavaslatot fogad el, amely valamennyi menekült visszatérését garantálja. Kritikusai szerint a miniszterelnök beszédének inkább az volt a célja, hogy a nyári fiaskó után egy, a nyugati sajtóban jól kommunikálható javaslattal támogatókat szerezzen magának, egyszersmind jelezze politikai önbizalmának visszatérését.

Az Olmert javaslatára érkezett palesztin válaszreakciók aszerint változtak, hogy az egyes politikai csoportok mennyire tartják elfogadhatónak az Izraellel kötendő

⁴⁹ Érdemes megjegyezni, hogy Olmert előadását Szde Bokerben, Ben-Gurion sírjánál tartotta, pontosan ott, ahol három évvel korábban Ariel Saront helyettesítve, nagy visszhangot kavart szónoklatában a területi engedmények szükségességéről beszélt.

⁵⁰A fentiek alátámasztására elsősorban az 1973-as arab-izraeli háborút követő tárgyalásokat szokták felidézni, ugyanis jóllehet Izrael győzelmet aratott az ún. Jom Kippuri-háborúban, ezt csak jelentős veszteségek árán sikerült elérnie, és a zsidó állam sérthetlenségének, legyőzhetetlenségének mítosza nagy mértékben erodálódott. Több baloldali izraeli politikus, illetve Henry Kissinger, amerikai külügyminiszter véleménye is az volt, hogy az arab államok csak akkor lesznek hajlandóak tárgyalóasztalhoz ülni, ha ezzel nem sérül méltóságuk, becsületük. Az Egyesült Államok többek között ezért beszélte le Izraelt arról, hogy teljesen megalázó vereséget mérjen Egyiptomra és szétzúzza a 3. Egyiptomi Hadsereget. Dennis Ross: *The Missing Peace; The Inside Story of the Fight for Middle East Peace*, Farrar, Straus and Giroux, New York 2004. pp. 25-27.

⁵¹ Legalábbis a levél izraeli interpretációja szerint Bush elfogadta bizonyos területek annektálását. Meg kell jegyezni ugyanakkor, hogy a szöveg egy másik helyen mindkét fél hozzájárulásától tette függővé az 1949-es ún. Zöld vonal módosítását. *Exchange of letters between PM Sharon and President Bush*. Israel Ministry of Foreign Affairs, 14 Apr

kompromisszumokat. A Hamász első megnyilatkozásai felháborodást tükröztek, a szervezet magas rangú illetékesei pedig a visszatérést „szent jognak” nevezve kijelentették, hogy e jog tagadása minden további megegyezés lehetőségét kizárja.⁵² Ezzel szemben Abbász elnök és környezete, élén Szaeb Erekat főtárgyalóval az izraeli javaslatot kedvező kiindulópontnak és lehetőségnek tartotta a békefolyamat újraélesztésére.⁵³ A tárgyalások felújítása kínáló alkalmat jelent Abbász számára, hogy megerősödjön a nemzetközi közösség által ignorált Hamásszal szemben, és elérje a pénzügyi források felszabadítását és a nemzetközi segélyek megindítását. Úgy tűnt, hogy a megújult nemzetközi támogatással felvértezve a palesztin elnök kihátrál az egységkormány felállításáról folytatott tárgyalásokról,⁵⁴ mivel Abbász a nyílt politikai konfrontációt is vállalva összehívta PFSZ palesztin kormány felett álló Végrehajtó Bizottságát,⁵⁵ amely lemondásra szólította fel Iszmail Haníje kormányfőt. Jóllehet még nyitva áll a politikai rendezés lehetősége, a mind gyakoribb fegyveres összetűzések és politikai merényletek miatt a helyzet rendkívül bizonytalan; az elnök támogatói és a Hamász közötti feszültség növekedése akár polgárháború kirobbanásához is vezethet. Megoldási javaslatként Abbász új választások kiírását vetette fel, amelytől nyilvánvalóan saját pártjának megerősödését várna, de az elképzelés sikere fölöttébb kétséges, tekintve, hogy a Hamász politikailag továbbra is rendkívül erős. Amennyiben a Hamász mégis kikerülne a kormányból, az akár kedvezőtlen következményekkel is járhatna Izrael számára, mert valószínűleg a szervezet további radikalizálódásához vezetne.

A világ közvéleménye mindazonáltal kedvezően reagált Olmert beszédére. Az Egyesült Államok kijelentette, hogy igyekszik mindent elkövetni annak érdekében, hogy a tárgyalásos út reményével kecsegtető kezdeményezés ne fulladjon ki már az elején. Condoleezza Rice amerikai külügyminiszter látogatásai, valamint Bush elnök megnyilvánulásai sorra azt jelezték,

2004 <http://www.mfa.gov.il/MFA/Peace+Process/Reference+Documents/Exchange+of+letters+Sharon-Bush+14-Apr-2004.htm> (Internetről letöltve: 2006. november 30.)

⁵² Musa Abu Marzouk-ot idézi Khaled Abu Toameh: *Right of return is sacred*. The Jerusalem Post, 2006. november 27.

<http://www.jpost.com/servlet/Satellite?pagename=JPost%2FJPArticle%2FShowFull&cid=1162378495230> (Internetről letöltve: 2006. november 30.)

⁵³ Lásd a 38. lábjegyzetet. A palesztin reakciókról lásd még. Avi Issacharoff and Amos Harel: *Olmert's speech elicits mixed reaction from Palestinians*. Haaretz.com, 2006. november 29.

<http://www.haaretz.com/hasen/spages/793416.html> (Internetről letöltve: 2006. november 30.)

⁵⁴ Abbász 2006. november közepén – sokadszorra – bejelentette a Hamásszal folytatott tárgyalások zsákutcába jutását. A nyilatkozat után a Hamász a megbeszélések folytatását szorgalmazta. Mohammed Daraghme: *November 21st – Associated Press – Palestinian Unity Government Talks Stall*. The International Institute for Strategic Studies, 2006. november 21.

<http://www.iiss.org/whats-new/iiss-in-the-press/press-coverage-2006/november-2006/palestinian-unity-government-talks-stall> (Internetről letöltve: 2007. január 22.)

⁵⁵ Míg a kormány „csak” a gázai és a ciszjordániai palesztinokat képviseli, addig a PFSZ magasabb szervei az egész palesztin népet reprezentálja.

hogyan Washington a palesztin elnök helyzetének megerősítésében látja a garanciát a párbeszéd folytatására.⁵⁶

A Szde bokeri javaslat elhangzását követően a Hamász további elszigetelésében érdekelt Izrael késznek mutatkozott olyan gesztusok megtételére, melyek elősegíthetik a mérsékeltebb erők megerősödését, és a gázai tűzszünetet minél további fenntartását. Ezt a célt szolgálta többek között az a 2006. december 3-án hozott kormányintézkedés is, mely megtiltotta, hogy rakétatámadások esetén a hadsereg azonnal viszonzza a tüzet, és általában visszafogottságra utasította az IDF-et. Elrendelték továbbá, hogy a Nyugati parton letartóztatásokat csak magas rangú parancsnokok kifejezett előzetes hozzájárulásával lehet foganatosítani a jövőben. Olmert szerette volna elérni, hogy a gázai tűzszünetet Ciszjordániára is ki lehessen terjeszteni, de a katonai források szerint semmilyen jel nem utal arra, hogy a terroriszervezetek hajlandóak lennének – akár időlegesen is – lemondani az erőszakról. A tűzszünet kiterjesztésének kérdésében egyébként vita bontakozott ki a kormányfő és a védelmi miniszter, a Munkapártot vezető Amir Perec között, ugyanis Perec a megelőző csapások fenntartásának szükségességét vallja, és kritizálta a miniszterelnököt a hadsereg kezének megkötése miatt.

Az izraeli gesztuspolitizálás jegyében 2006. december 23-án Ehud Olmert jeruzsálemi rezidenciájában fogadta Mahmud Abbászt. A kapcsolattartás közvetlen formáinak megerősítése mellett az izraeli kormányfő ígéretet tett rá, hogy Izrael 100 millió dollárt rövidesen átutal a befagyasztott palesztin forrásokból, valamint könnyíteni fogja az áruk és személyek szabad áthaladását a gázai határon. Jeruzsálem később hozzájárult ahhoz, hogy Egyiptomon keresztül fegyverszállítmány érkezzon az elnöki gárda megerősítése érdekében.⁵⁷

A szerény kezdeti eredmények mellett kérdéses az Olmert-féle „új megközelítés” tartóssága és sikere. Az egyik legnagyobb bizonytalansági tényezőt a Hamász jelenti; ha az izraeli „gesztusok” nem találkoznak előremutató intézkedésekkel a palesztinok részéről, akkor a közeledés hívei könnyen kisebbségbe kerülhetnek. Mindenesetre némi elmozdulás ezen a téren is érzékelhető, a Hamász politikai szárnyának feje, Haled Meshal ugyanis 2007. január 9-én, a Reutersnek adott interjújában eltérve korábbi álláspontjától, amellyel, hogy elfogadta a

---

⁵⁶ *President Bush Participates in Joint Press Availability with Prime Minister Maliki of Iraq*. The White House, 2006. november 30.

<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2006/11/20061130-1.html> (Internetről letöltve: 2007. január 10.)

⁵⁷ *PM Olmert Meets with Palestinian Authority President Abbas*. Prime Minister's Office, 2006. december 23.

<http://www.pmo.gov.il/PMOEng/Communication/EventsDiary/eventabbas231206.htm> (Internetről letöltve: 2007. január 9.) A fegyverszállítási tranzakciót hivatalosan sem Egyiptom, sem Abbász környezete nem ismerte el.

zsidó államot mint realitást, a Hamász történetében először felvetette Izrael elismerésének lehetőségét.⁵⁸

További bizonytalanság forrása az izraeli belpolitika alakulása. Jóllehet az Olmert kormány a Knesszetben jelentős támogatottsággal rendelkezik, 2006 márciusa óta a kabinet népszerűsége drasztikusan csökkent, és idővel kérdésessé válhat a jobbközép Kadima és a baloldali Munkapárt koalíciója is. A koalíciós feszültség jelei különösen azért érdemelnek figyelmet, mert az izraeli kabinetek már-már hagyományosan instabilak. A 2006 nyarán történt katonai kudarcok rendkívül meggyengítették Olmert pozícióit, és ezt csak fokozza, hogy személyével kapcsolatban felmerült a korrupció gyanúja is.⁵⁹ Mindezzel együtt túlzás lenne azt állítani, hogy a békefolyamat újraéledése Olmert jövőjétől függene, mivel valószínűsíthető, hogy az egyoldalú lépések saroni politikájának folytatását egyelőre egyik politikai erő sem támogatja.

Összegzés

Bármennyire is kedvezőnek tűnt az egyoldalú lépések politikája, Izraelnek be kellett látnia, hogy ez nem biztosíthat tartós eredményeket. A zsidó állam a tárgyalópartner hiánya ellenére sem hagyhatja figyelmen kívül a palesztinok törekvéseit, reakcióikkal továbbra is számolnia kell. Olmert 2006. november 27-i beszéde és a miniszterelnök későbbi megnyilvánulásai elsősorban azért bírnak jelentőséggel, mert világosan jelzik ezt a felismerést. A Szde bokeri javaslat hosszú távú hatását és az „új megközelítés” tartósságát nem lehet előrelátni, hiszen az azóta eltelt időszakban történtek optimizmusra és pesszimizmusra egyaránt okot adó fejlemények is. Azt kijelenteni tehát, hogy az elszakadási terv és ezzel az egyoldalú lépések politikája véglegesen lezárult volna, még korainak tűnik, a kormányzati szemlélet módosulása azonban mindenképpen szembetűnő. Olmert szavai felkavarták az állóvizet, és a beszéd által vetett hullámokból, az események felpezsdüléséből arra lehet

⁵⁸ Idézi Avi Issacharoff: *Hamas denies Meshal said group would consider recognizing Israel*. Haaretz.com, 2007. január 11. <http://www.haaretz.com/hasen/spages/811997.html> (Internetről letöltve: 2007. január 10.)

⁵⁹ 2007. január 17-én Eran Shendar államügyész nyomozást rendelt el Olmert ellen a Bank Leumi ügyletei kapcsán felmerült korrupciós gyanú alapján. Yuval Yoaz: *PM to face criminal investigation over Bank Leumi sale affair*. Haaretz.com, 2007. január 17. <http://haaretz.com/hasen/spages/814213.html> (Internetről letöltve: 2007. január 25.)

következtetni, hogy az évek óta halottnak hitt békefolyamatnak talán mégis van még némi esélye.